

CINE DECIDE?

INTRODUCERE

Diferența fundamentală dintre economia de piață și cea controlată (de comandă) constă în proprietatea și controlul exercitat asupra resurselor de producție. Proprietarii acestora sunt cei care decid, în ultima instanță, asupra modului în care sunt ele utilizate. Într-o economie controlată, în care statul este proprietarul mării majorității a resurselor de producție (excepție făcând resursele umane), există organisme centrale de planificare care stabilesc ce și cât să se producă. Într-o economie de piață, resursele de producție se află în proprietate privată. Indivizii sunt cei care decid, în funcție de situația existentă pe piață. Resursele de producție sunt vândute pe piață de către proprietarii lor firmelor/întreprinzătorilor, care apar în calitate de cumpărători. Cererea de resurse de producție depinde de cererea de bunuri de consum. De aceea, în ultima instanță, opțiunile cumpărătorilor determină modul în care vor fi utilizate resursele.

CONCEPTE

- Alocarea eficientă a resurselor
- Economie controlată (de comandă)
- Trebuințe economice
- Economie de piață
- Resurse (factori) de producție: munca, natura, capital
- Finalități sociale

OBIECTIVE

Elevii vor:

1. explica diferențele dintre economia controlată (de comandă) și cea de piață în ceea ce privește proprietatea și controlul asupra resurselor de producție;
2. descrie modul în care sunt alocate resursele într-o economie controlată (de comandă) și într-o economie de piață;
3. evalua modul de alocare a resurselor în respectivele tipuri de economii în funcție de diferite finalități sociale.

DESCRIEREA LECTIEI

Elevii vor interpreta roluri diferite în cadrul celor două tipuri de economii. Unii dintre ei vor face parte din comitetul central de planificare al unei economii controlate. Alții vor fi proprietari de resurse de producție și producători într-o economie de piață. Indiferent de rolul pe care îl au, elevii primesc aceeași cantitate de resurse numite "nec" pe care trebuie să o aloce pentru producerea a două tipuri de bunuri: vesto și carbo. Rezultatele la care ajung cele două grupuri sunt comparate și apreciate în funcție de anumite obiective sociale majore precum eficiența și echitatea.

Pentru buna desfășurare a activității este nevoie ca la lecție să participe cel puțin 24 de elevi, care alcatuiesc două comitete centrale de planificare, plus 20 de elevi care participă la tranzacții pe piață. Dacă în clasă sunt mai mulți elevi, marii grupurile de planificatori, respectiv de cumpărători și vânzatori pe piață resurselor de producție.

TIMP NECESAR: 1 ora

MATERIALE

- o folie transparentă (Proiecția nr. 1)
- carduri pentru membrii comitetelor de planificare, pentru proprietarii de resurse și pentru producători
- 8 creioane sau alte obiecte mici care să reprezinte resursele existente "nec"
- bani – "verzisorii", în cantități suficiente pentru fiecare producător.

PROCEDEE

1. Explicați elevilor că vor participa la o simulare din care vor învăța despre modul în care sunt alocate resursele într-o economie de comandă și într-una de piață. Proiectați folia transparentă și explicați trasaturile celor două tipuri de economii.

Discutați următoarele probleme:

- A. Atrageți atenția asupra faptului că prima caracteristică se referă la situația resurselor de producție în fiecare tip de economie. **Cum pot fi definite resursele de producție?** (Răspuns: *Resurse utilizate pentru a produce bunuri și servicii.*)
- B. Explicați faptul că există **trei categorii fundamentale de resurse: naturale, umane și de capital**. Definiți aceste categorii și **dați exemple** pentru fiecare în parte (*Resurse naturale: resurse oferite de natură, precum pământul, carbunele, petrolul. Resurse umane: lucratori, precum profesorii, fermierii, mecanicii, medicii. Resurse de capital: bunuri produse de oameni și folosite pentru a produce alte bunuri și servicii, precum mașinile, uneltele, fabricile.*)
- C. **Cerți elevilor să compare caracteristicile celor două tipuri de economii.**
- D. **Cum pot fi definite obiectivele sociale?** (Răspuns: *Obiectivele sociale sunt criteriile folosite pentru a evalua un sistem economic.*)
2. Împărțiți clase în cinci grupuri, după cum urmează:
- A. Membri ai Comitetului central de planificare nr. 1 (2-5 elevi)
- B. Membri ai Comitetului central de planificare nr. 2 (2-5 elevi)
- C. Proprietari de resurse (8 elevi)
- D. Producători de vesto (cel puțin 6 elevi)
- E. Producători de carbo (cel puțin 6 elevi)
3. Amplasați fiecare comitet de planificare în câte un colț al sălii de clasă. Dați fiecărui elev din aceste comitete câte un card, care conține indicații privind rolul pe care trebuie să-l îndeplinească. Retineți: Ei vor primi numai aceste carduri.
4. Explicați celorlalți elevi că, pentru a produce vesto și carbo, producătorii trebuie să cumpere resurse (nec) de la proprietarii acestora.
5. Dați fiecărui proprietar de resurse câte un card cu indicațiile privind rolul pe care trebuie să-l îndeplinească și câte o unitate de resurse.
6. Dați fiecărui producător de vesto și carbo câte un card cu indicațiile privind rolul pe care trebuie să-l îndeplinească și suma de bani menționată. Cerți elevilor să citească instrucțiunile scrise pe carduri. Retineți: Membrii comitetelor de planificare nu participă la tranzacții.
7. Explicați-le faptul că proprietarii de resurse și producătorii de vesto și carbo vor face, efectiv, schimb de resurse și “verzisorii”.
8. Amintiți-le că interesul proprietarilor de resurse este să le vândă la un preț cât mai ridicat, iar interesul producătorilor este să cumpere resursele la prețul cel mai mic posibil.
9. Tranzacțiile se vor desfășura timp de 10 minute. Atenție: În timpul acesta, comitetele de planificare discută și adoptă decizii privind modul în care vor fi alocate resursele. Cu 1 minut înainte de expirarea timpului alocat desfășurării tranzacțiilor, atenționați elevii că, în curând, “piața se va închide”.
10. După încheierea tranzacțiilor, conduceți următoarea discuție:
- A. **Ce tip de economie a fost reprezentat de comitetele de planificare?** (Răspuns: *Economia de comandă. Acestea decid ce întreprindere va fi data resurselor, respectiv, ce și cât se va produce, conform scopurilor sociale urmărite.*)
- B. **Ce tip de economie a fost reprezentat prin tranzacțiile derulate?** (Răspuns: *Economia de piață. Resursele de producție s-au aflat în proprietatea unor indivizi și au fost vândute, respectiv cumpărate pe piață. Atât consumatorii, cât și producătorii au acționat determinați de propriile lor interese.*)

11. Cereti comitetelor de planificare sa prezinte clasei deciziile adoptate – ce cantitati de vesto, respectiv, de carbo sa se produca. Notati aceste cantitati la tabla.

12. Cereti acelorasi comitete sa explice criteriile pe care le-au folosit, respectiv scopurile sociale urmarite.

13. Cereti participantilor la tranzactiile ce au avut loc pe piata sa prezinte rezultatele acestora: ce cantitati de resurse au cumparat producatorii de vesto si, respectiv, producatorii de carbo. (Conform datelor mentionate pe carduri, *producatorii de vesto puteau cumpara 6 unitati de resurse, iar producatorii de carbo 2.*)

14. Întrebati elevii de ce au cumparat producatorii de vesto cantitati mai mari de resurse. (*Deoarece consumatorii apreciaza vesto într-o masura mai mare si sunt dispusi sa plateasca mai mult pentru acest produs decât pentru carbo*).

15. Discutati urmatoarele:

A. Deciziile celor doua comitete de planificare sunt diferite pentru ca membrii acestora apreciaza în mod diferit ce este si ce nu este important pentru oameni.

B. Deciziile pietei sunt diferite de cele ale comitetelor de planificare pentru ca piata s-a ghidat dupa consumatori. Faptul ca acestia apreciaza mai mult vesto decât carbo a avut drept consecinta alocarea unei cantitati mai mari de resurse pentru producerea de vesto, decât pentru producerea de carbo.

16. Explicati faptul ca alocarea eficienta a resurselor presupune utilizarea acestora pentru a produce ceea ce societatea apreciaza într-o masura mai mare, în functie de treburile si preferintele individuale. Piata ofera informatii despre valoarea bunurilor si a serviciilor, iar producatorii folosesc aceste informatii atunci când decid ce si cât sa produca.

17. Explicati, de asemenea, faptul ca daca si comitetele de planificare ar fi decis sa aloce resursele în acelasi mod ca si piata, acest fapt ar fi fost pur si simplu o întâmplare. Membrii respectivelor comitete nu au avut nici un fel de informatie despre valoarea celor doua produse.

18. Discutati urmatoarele:

A. **Ce s-ar fi întâmplat într-o economie de piata daca oamenii ar fi decis sa devina nudisti?**

(Raspuns: *Pe piata nu s-ar mai fi cerut vesto si deci, pretul la vesto ar fi scazut. La aceste preturi mici, producatorii de vesto ar fi fost dispusi sa produca vesto doar în cantitati mici. Prin urmare, cantitatea de resurse alocata producerii de vesto ar fi fost mica.*)

B. **Ce s-ar fi întâmplat într-o economie de comanda daca oamenii ar fi decis sa devina nudisti?**

(Raspuns: *Depinde. Comitetele de planificare ar fi reactionat la aceasta decizie numai daca ea ar fi fost conforma cu scopurile sociale urmarite.*)

C. **Ce avantaje si ce dezavantaje prezinta fiecare sistem economic, în ceea ce priveste alocarea resurselor?** (Raspuns: *Într-o economie de piata, consumatorii sunt suverani. Producatorii decid sa produca ceea ce vor si pot consumatorii sa cumpere. Puterea de cumparare a consumatorilor provine din veniturile pe care acestia le realizeaza. Cum ele sunt diferite de la un consumator la altul si ceea ce își vor putea permite diferiti consumatori sa cumpere va fi diferit de la un consumator la altul. Apare deci inechitatea. Într-o economie de comanda, s-ar putea asigura echitatea, dar în dauna eficientei.*)

ÎNCHEIERE

Întrebați:

1. **Cum sunt alocate resursele într-o economie de piață?** (Răspuns: *Piața oferă informații despre valoarea bunurilor și a serviciilor, relativ la trebuințele și preferințele consumatorilor. Producătorii tincont de aceste informații atunci când decid ce și cât să producă.*)

2. **Cum sunt alocate resursele într-o economie de comandă?** (Răspuns: *Comitetele de planificare decid ce și cât să se producă și ce cantități de resurse vor fi alocate pentru a produce respectivele bunuri și servicii, conform cu scopurile urmărite.*)

EXTINDERE

Cerți elevilor să cerceteze istoria României și să identifice modalitățile de alocare a resurselor în decursul timpului.

EVALUARE

1. Cerți elevilor să întocmească un tabel cu avantajele și dezavantajele economiei de piață, respectiv de comandă.
2. Cerți elevilor să realizeze o lucrare despre sistemul economic în care ar prefera să trăiască.
3. Amintiți elevilor faptul că fostele țări socialiste sunt în prezent, într-o perioadă de tranziție către economia de piață. Cerți-le să anticipeze schimbările pe care tranziția le va produce la nivelul mecanismelor de alocare a resurselor și dificultățile care vor apărea. Elevii trebuie să identifice în ce parte se va înclina balanța pentru economiile în tranziție: câștig sau pierdere.

Proiectia nr. 1

ECONOMIA DE PIATA, ECONOMIA TRADITIONALA, ECONOMIA DE COMANDA

Economia de piata	Economia traditionala	Economia de comanda
<p>- Indivizii si firmele iau cele mai importante decizii economice</p> <p>- Preturile pietei, formate ca urmare a deciziilor pe care le iau indivizii si firmele, reprezinta, pentru producatori, semnalele care le arata ce doresc cumparatorii.</p>	<p>- În general, deciziile economice repeta decizii luate de generatiile anterioare, în perioade anterioare.</p> <p>- În viața economică este mai apreciată stabilitatea decât schimbarea.</p>	<p>- Cele mai multe decizii economice sunt adoptate de o autoritate, precum seniorul feudal sau o institutie a statului.</p> <p>- Cei împuterniciti să planifice activitatea economică stabilesc ce și cât să se producă.</p>

CARDURI PENTRU MEMBRII COMITETELOR DE PLANIFICARE

Membru al Comitetului central de planificare

Sunteți membru al Comitetului central de planificare din Econoland. Anul acesta, țara dvs. dispune de 8 unități de resurse "nec". În viitorul apropiat necul va deveni nefolositor, astfel încât el trebuie consumat anul acesta. Necul este folosit pentru a produce două tipuri de bunuri, carbo, bunuri alimentare, și vesto, articole de îmbracaminte. Condițiile tehnice existente în țara dvs. permit utilizarea unei unități de nec pentru a produce o unitate de carbo, respectiv de vesto. Dvs. trebuie să decideți cum vor fi utilizate cele 8 unități de nec de care dispuneți.

Membru al Comitetului central de planificare

Sunteți membru al Comitetului central de planificare din Econoland. Anul acesta, țara dvs. dispune de 8 unități de resurse "nec". În viitorul apropiat necul va deveni nefolositor, astfel încât el trebuie consumat anul acesta. Necul este folosit pentru a produce două tipuri de bunuri, carbo, bunuri alimentare, și vesto, articole de îmbracaminte. Condițiile tehnice existente în țara dvs. permit utilizarea unei unități de nec pentru a produce o unitate de carbo, respectiv de vesto. Dvs. trebuie să decideți cum vor fi utilizate cele 8 unități de nec de care dispuneți.

CARDURI PENTRU PROPRIETARIII DE RESURSE

Proprietar de resurse

Sunteți proprietarul unei unități de nec. Necul este o resursă folosită pentru a produce carbo, un produs alimentar, și vesto, un articol de îmbracaminte. În viitorul apropiat, necul va deveni nefolositor și este în interesul dvs, să vindeti cât mai mult. Încercați să obțineți prețul cel mai mare, pentru a avea un câștig cât mai mare.

Proprietar de resurse

Sunteți proprietarul unei unități de nec. Necul este o resursă folosită pentru a produce carbo, un produs alimentar, și vesto, un articol de îmbracaminte. În viitorul apropiat, necul va deveni nefolositor și este în interesul dvs, să vindeti cât mai mult. Încercați să obțineți prețul cel mai mare, pentru a avea un câștig cât mai mare.

Proprietar de resurse

Sunteți proprietarul unei unități de nec. Necul este o resursă folosită pentru a produce carbo, un produs alimentar, și vesto, un articol de îmbracaminte. În viitorul apropiat, necul va deveni nefolositor și este în interesul dvs, să vindeti cât mai mult. Încercați să obțineți prețul cel mai mare, pentru a avea un câștig cât mai mare.

Proprietar de resurse

Sunteți proprietarul unei unități de nec. Necul este o resursă folosită pentru a produce carbo, un produs alimentar, și vesto, un articol de îmbracaminte. În viitorul apropiat, necul va deveni nefolositor și este în interesul dvs, să vindeti cât mai mult. Încercați să obțineți prețul cel mai mare, pentru a avea un câștig cât mai mare.

**CARDURI PENTRU
PRODUCATORII DE VESTO ȘI CARBO**

<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteți producator de carbo, un produs alimentar. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (și nu puteți produce decât o singură unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteți plăti 16\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteți producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (și nu puteți produce decât o singură unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteți plăti 24\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>
<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteți producator de carbo, un produs alimentar. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (și nu puteți produce decât o singură unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteți plăti 12\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteți producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (și nu puteți produce decât o singură unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteți plăti 20\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>
<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteți producator de carbo, un produs alimentar. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (și nu puteți produce decât o singură unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteți plăti 8\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteți producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (și nu puteți produce decât o singură unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteți plăti 18\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>
<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteți producator de carbo, un produs alimentar. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (și nu puteți produce decât o singură unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteți plăti 3\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteți producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveți nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (și nu puteți produce decât o singură unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteți plăti 10\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. să plătiți un pret mai mic. Încercați să negociați cu vânzătorii de nec.</p>

<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteti producator de carbo, un produs alimentar. Aveti nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (si nu puteti produce decât o singura unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteti plăti 2\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. sa plătiți un pret mai mic. Încercati sa negociati cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteti producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveti nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (si nu puteti produce decât o singura unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteti plăti 8\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. sa plătiți un pret mai mic. Încercati sa negociati cu vânzătorii de nec.</p>
<p>Producator de carbo</p> <p>Sunteti producator de carbo, un produs alimentar. Aveti nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de carbo (si nu puteti produce decât o singura unitate de carbo). Pentru o unitate de nec puteti plăti 1\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. sa plătiți un pret mai mic. Încercati sa negociati cu vânzătorii de nec.</p>	<p>Producator de vesto</p> <p>Sunteti producator de vesto, un articol de îmbracaminte. Aveti nevoie de o unitate de nec pentru a produce o unitate de vesto (si nu puteti produce decât o singura unitate de vesto). Pentru o unitate de nec puteti plăti 6\$, dar, desigur, este în avantajul dvs. sa plătiți un pret mai mic. Încercati sa negociati cu vânzătorii de nec.</p>